

**Crna Gora
S K U P Š T I N A**

IZVJEŠTAJ

sa sedamnaestog sastanka Cetinjskog parlamentarnog foruma

Sedamnaesti sastanak Cetinjskog parlamentarnog foruma na temu "Ljudska prava i rodna ravnopravnost u sektoru bezbjednosti i odbrane" održan je u periodu 27-29. aprila 2015. godine u Vladinom domu na Cetinju. Učesnici sastanka bili su predstavnici parlamenata iz regiona, predstavnici Vlade, međunarodnih organizacija, diplomatskog kora i civilnog sektora. Na kraju sastanka jednoglasno je usvojena Zajednička deklaracija.

Sedamnaesti sastanak Cetinjskog parlamentarnog foruma na temu "Ljudska prava i rodna ravnopravnost u sektoru bezbjednosti i odbrane" održan je u periodu 27-29. aprila 2015. godine u Vladinom domu na Cetinju. Sastanak je organizovala Skupština Crne Gore u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori.

Skup je otvorio predsjednik Skupštine Crne Gore i počasni predsjednik Parlamentarne skupštine OEBS-a Ranko Krivokapić i istakao da Cetinjski parlamentarni forum, okupljajući već deset godina predstavnike zemalja regiona, predstavlja mjesto za uspješnu razmjenu iskustava koja doprinose razvoju demokratskih institucija, kao i reformskim procesima država Zapadnog Balkana. Takođe je ukazao da usvojena legislativa o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti obezbjeđuje normativnu pretpostavku za unapređenje sistema bezbjednosti, odgovornost i podjelu vlasti. S tim u vezi, podsjetio je na značaj sprovođenja demokratske kontrole i nadzora sektora odbrane i bezbjednosti, cijeneći da parlamenti predstavljaju uporište za realizaciju navedenog, naročito imajući u vidu legitimitet koji su svojim predstavnicima povjerali građani.

Predsjednik Krivokapić je, u svom obraćanju, iskazao posebnu zahvalnost Misiji OEBS-a u Crnoj Gori na dugogodišnjoj pažnji i podršci reformskim procesima u našoj državi, zajedno sa Centrom za demokratsku kontrolu oružanih snaga iz Ženeve (DCAF), Kancelarijom Ujedinjenih nacija u Podgorici, kao i drugim međunarodnim organizacijama, cijeneći da navedenu pažnju Crna Gora treba na pravi način opravdati.

U uvodnom dijelu govorili su i direktor Kancelarije generalnog sekretara OEBS-a Marcel Pesko i ambasadorica Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, NJ.E. Margaret Ann Uyehara.

U pozdravnoj riječi direktor Kancelarije generalnog sekretara OEBS-a, ambasador Marcel Pesko istakao je značaj Cetinjskog parlamentarnog foruma kao jedinstvene inicijative za osnaživanje regionalne saradnje, izražavajući zadovoljstvo što je Misija OEBS-a u Crnoj Gori jedan od organizatora ovog skupa. S tim u vezi, apostrofirao je da ljudska prava i rodna ravnopravnost predstavljaju ključne aspekte na normativnom i operativnom nivou u reformskim procesima u svim segmentima sektora bezbjednosti i odbrane. Pored navedenog, ponovio je važnost implementacije OEBS-ovog Kodeksa ponašanja u političko-vojnim aspektima bezbjednosti i predstavio radne planove i zadatke ove organizacije u tekućoj godini na datom planu.

Ambasadorica Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, NJ.E. Margaret Ann Uyehara je u svom obraćanju naglasila da je podrška pravima žena od suštinskog značaja za izgradnju demokratskog društva. Ukazala je da su Sjedinjene Američke Države veoma posvećene saradnji sa Crnom Gorom po pitanju rodne ravnopravnosti, podsjetivši da procenat žena u crnogorskoj Vojsci iznosi oko 8%, te da čak i visoko razvijene države imaju niži procenat, upoređujući ga sa zemljom koju predstavlja gdje on iznosi oko 15% i cijeneći važnim uključivanje sve većeg broja žena u sektor odbrane i bezbjednosti.

Uvodnom sesijom moderirao je predsjednik Odbora za bezbjednost i odbranu Mevludin Nuhodžić i u svom obraćanju ocijenio da poštovanje i zaštita ljudskih prava pripadnika Vojske, policije i službi koje se bave nacionalnom bezbjednošću, te poštovanje i zaštita prava onih nad kojima se sprovode pojedina ovlašćenja u izvršavanju zadataka ovih službi, predstavljaju bazičnu postavku izgradnje demokratskog društva. Predsjednik Odbora je, takođe, istakao da su ljudska prava i rodna ravnopravnost u sektoru bezbjednosti i odbrane visoko na ljestvici prioriteta na evropskom i evroatlantskom putu, koji nas dodatno obavezuju da uložimo maksimalne napore na postizanju većih rezultata u ovoj oblasti i uspostavljanju standarda modernih i razvijenih država kojima želimo da se pridružimo i dijelimo zajedničke vrijednosti.

U okviru prve sesije na temu „Ljudska prava i osnovne slobode za pripadnike bezbjednosnih i oružanih snaga“ govorili su i predstavnik Centra za evropske

bezbednosne studije (CESS) iz Holandije Bauke Snoep i specijalni savjetnik direktora OSCE/ODIHR predstavnika u Beču Jan Haukaas, dok je istom moderirao predsjednik Odbora za bezbjednost i odbranu Skupštine Crne Gore Mevludin Nuhodžić. Panelisti su, u svom obraćanju, predstavili razvoj koncepta zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, sa posebnim osvrtom na aspekt primjene OEBS-ovog Kodeksa ponašanja u političko-vojnim aspektima bezbjednosti. U diskusiji koja je uslijedila, predstavnici zemalja učesnica Foruma podijelili su iskustva i postojeću praksu država koje predstavljaju u oblasti poštovanja i zaštite ljudskih prava u sektoru odbrane i bezbjednosti.

Moderatorica na temu „Rodna ravnopravnost i upravljanje sektorom bezbjednosti i njegova reforma“, kojoj je bila posvećena druga sesija Foruma, bila je predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore Nada Drobnjak, kojom prilikom je ukazala da dobrom funkcionisanju institucija i uspostavljanju većeg povjerenja u sektor bezbjednosti doprinosi i veća zastupljenost žena, jer se smatra da se zastupljenost samo jednog pola negativno odražava na društveni i ekonomski razvitak, potencijalno ugrožavajući vladavinu prava. Apostrofirala je da je veće prisustvo žena u institucijama sektora bezbjednosti dokaz o postojanju inkluzivog društva, kao i poštovanja osnovnih aspekata sektora bezbjednosti.

U okviru navedene sesije govorila je i viša savjetnica za rodna pitanja u Sekretarijatu OEBS-a, ambasadorica Miroslava Beham i u svom izlaganju ukazala da su države članice ove organizacije prepoznale važnost poštovanja i unapređenja koncepta rodne ravnopravnosti, te predstavila okvir javnih politika za sprovođenje planova u ovoj oblasti. Dalje se osvrnula na značaj tretiranja rodnog aspekta u mirovnim misijama i apostrofirala implementaciju Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325, cijeneći da u aktuelnom vremenu države ne mogu isključivati i ignorisati polovinu svog stanovništva, naročito imajući u vidu posljedice koje isto nosi.

U nastavku je na temu sesije govorio koordinator u programu SEESAC-a, Razvojni program Ujedinjenih nacija (Regionalni pristup integraciji rodne prespektive u procesima SSR/G) dr Ivan Zveržhanovski i, između ostalog, ukazao na sprovedene obuke i razvijenu mrežu instruktora za pitanje roda, kako bi se mijenjali uslovi i svijest u sistemu odbrane i bezbjednosti po pitanju poštovanja principa rodne ravnopravnosti i istakao da dodatni izazov u ovoj oblasti predstavlja nedostatak znanja.

U okviru treće sesije „Videnje ljudskih prava i rodne ravnopravnosti za pripadnike bezbjednosnih i oružanih snaga u JIE: Zakonodavni i institucionalni okvir, obuke iz oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u praksi“, kojom je moderirao predsjednik Savjeta za građansku kontrolu rada policije Aleksandar Saša Zeković, učesnici skupa su diskutovali o situaciji u pogledu ljudskih prava za pripadnike bezbjednosnih i oružanih snaga u regionu, kao i o izuzecima, odnosno ograničenjima, s tim u vezi. Takođe, razmijenjena su mišljenja o mahanizmima žalbi i postojanju institucije Ombudsmana za pripadnike bezbjednosnih snaga, kada je rodna ravnopravnost u pitanju.

***

Drugog dana rada sedamnaestog sastanka Cetinjskog parlamentarnog for bilo je riječi o racionalizaciji opštih politika sektora bezbjednosti po pitanju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, kao i o programima obuka i nastavnim planovima obrazovanja. Četvrtom sesijom na navedenu temu moderirao je predsjednik Odbora za bezbjednost i odbranu Skupštine Crne Gore Mevludin Nuhodžić.

U okviru navedene sesije, učesnicima skupa su se obratili i šef Programa za bezbjednosnu saradnju u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori Vladimir Ragozin i nacionalni projekt menadžer Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga iz Ženeve (DCAF) u Republici Srbiji, Milan Sekuloski.

Šef Programa za bezbjednosnu saradnju u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori Vladimir Ragozin, u svom izlaganju, je između ostalog, istakao da puno inkorporiranje principa poštovanja i zaštite ljudskih prava, te principa rodne ravnopravnosti u sektor odbrane i bezbjednosti predstavlja važnu komponentu odgovornosti i funkcionalnosti u datoj sferi. Dalje se osvrnuo i na sprovedene obuke na navedenu temu za pripadnike i zaposlene u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore, koje je Misija OEBS-a u Podgorici realizovala u saradnji i uz podršku Odbora za bezbjednost i odbranu, cijeneći povratne informacije veoma značajnim i motivacionim za već izrađeni plan obuke u narednom periodu.

Nacionalni projekt menadžer Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga iz Ženeve (DCAF) u Republici Srbiji, Milan Sekuloski predstavio je iskustva i projekte realizovane u ovoj oblasti pod pokroviteljstvom i uz podršku organizacije koju predstavlja.

***

U završnoj riječi predsjednik Odbora za bezbjednost i odbranu Mevludin Nuhodžić naglasio je da je upravo sa aspekta zakonodavne vlasti, a u cilju blagovremenog i efikasnog sprovođenja zacrtanih reformi u sektoru bezbjednosti i odbrane, važno da se u potpunosti uvažavaju kako domaća, tako i međunarodna legislativa na polju zaštite ljudskih prava, kao i u pogledu poštovanja principa rodne ravnopravnosti, te da je uspješna primjena, odnosno kvalitetan i kontinuiran nadzor nepohodan za njenu implementaciju.

Na kraju sastanka učesnici sedamnaestog Cetinjskog parlamentarnog foruma jednoglasno su usvojili Zajedničku deklaraciju, koja čini sastavni dio izvještaja.

ZAKLJUČCI

1. DRŽAVE UČESNICE XVII CETINJSKOG PARLAMENTARNOG FORUMA ISKAZUJU ZAJEDNIČKU SOLIDARNOST I PREPOZNAJU POTREBU ZA PERMANENTNIM PRAĆENJEM IMPLEMENTACIJE LJUDSKIH PRAVA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I ODBRANE.

2. U KONTEKSTU OSTVARENJA LJUDSKIH PRAVA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI JASNO JE PREPOZNATA VAŽNOST TRAJNE PRIMJENE EVROPSKIH VRIJEDNOSTI U PRAKSI KAO I NEOPHODNOST DA ISTA BUDE OSNAŽENA NOVOM POSVEĆENOŠĆU EVROPSKOJ PERSPEKTIVI, ODNOSNO PROCESU PRISTUPANJA ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA U ČLANSTVO EVROPSKE UNIJE.
3. REALIZACIJOM XVII CETINJSKOG PARLAMENTARNOG FORUMA PARLAMENTARCI UČESNICI JASNO ISKAZUJU PUNU SPREMNOST DA POŠTUJU PRIHVAĆENE MEĐUNARODNE OBAVEZE I ODLUČNOST DA U SVOJOJ POLITICI U CJELOSTI PRIMJENE REZOLUCIJU UJEDINJENIH NACIJA 1325 KAO I DA SE NEPOSREDNO ANGAŽUJU U NJENOJ REALIZACIJI.
4. TOKOM DISKUSIJA KONSTATOVANO DA JE JEDAN OD VAŽNIH CILJEVA FORUMA TRAJNO PRAĆENJE IMPLEMENTACIJE LJUDSKIH PRAVA U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I ODBRANE, PROMOVISANJE VRIJEDNOSTI RODNE SENZITIVNOSTI I OBEZBJEĐENJA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI, SAGLASNO PREPORUKAMA KOMITETA ORGANIZACIJE UJEDINJENIH NACIJA I REZOLUCIJE 1325 SAVJETA BEZBJEDNOSTI O SPRJEČAVANJU DISKRIMINACIJE ŽENA.
5. DRŽAVE UČESNICE XVII CETINJSKOG PARLAMENTARNOG FORUMA PREPOZNAJU I SNAŽNO PODRŽAVAJU ČINJENICU DA EVROPSKA KOMISIJA I SAVJET EVROPE, U SVOJIM DOKUMENTIMA, ISTIČU VAŽNOST PITANJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I ODBRANE.
6. PITANJE IMPLEMENTACIJE LJUDSKIH PRAVA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI POZICIONIRANO JE U SAMOM VRHU AGENDE SVAKOG DEMOKRATSKOG DRUŠTVA I DOPRINOSI DOBROBITI SVAKOG ČLANA NJEGOVE ZAJEDNICE.
7. ISTAKNUTA JE VAŽNOST OBEZBJEĐENJA AKTIVNIJE ULOGE ŽENA KAO UČESNICA U SUKOBLJENIM STRANAMA I PREGOVARAČKOM PROCESU U SMIRIVANJU SUKOBA TE NALAŽENJU RJEŠENJA ZA MIRNO RJEŠAVANJE KONFLIKATA. U IZNIJETOM KONTEKSTU, ZNAČAJNOM JE OCIJENJENO I PRUŽANJE JEDNAKIH MOGUĆNOSTI U PROCESU NAPREDOVANJA I UČEŠĆA U PROCESU ODLUČIVANJA U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I ODBRANE.
8. ZAJEDNIČKI JE KONSTATOVANO DA OSNOVNI PRINCIPI OSTVARNJA LJUDSKIH PRAVA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I ODBRANE POLAZE OD LJUDSKOG BEZBJEDNOSNOG ASPEKTA, RODNE RAVNOPRAVNOSTI I POŠTOVANJA I UNAPRJEĐENJA LJUDSKIH PRAVA ŽENA, A SADRŽANI SU U USVOJENIM NACIONALNIM I MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA.

9. KONSTATOVANO JE DA SE UVOĐENJEM RODNE PESPEKTIVE U REFORMU SEKTORA BEZBJEDNOST I ODBRANE POTVRĐUJE AKTIVAN DOPRINOS PROCESU IZGRADNJE MIRA, STABILNOSTI I BEZBJEDNOSTI NA NACIONALNOM NIVOU, U REGIONU I U SVIJETU.
10. PREPOZNATA JE POTREBA ZA AKTIVIJOM ULOGOM ŽENA U SPRJEČAVANJU KONFLIKATA, RJEŠAVANJU POSTKONFLIKTNIH SITUACIJA, VIŠEG STEPENA UČEŠĆA U MULTINACIONALNIM OPERACIJAMA KAO I U PROCESU ODLUČIVANJA O MIRU, BEZBJEDNOSTI I RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI.
11. DRŽAVE UČESNICE XVII CETINJSKOG PARLAMENTARNOG FORUMA IZJAVLJUJU (CIJENE, KONSTATUJU) DA SE UNAPRJEĐENJEM PITANJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SEKTORU BEZBJEDNOSTI I ODBRANE PRUŽA AKTIVAN DOPRINOS PROCESU IZGRADNJE MIRA, STABILNOSTI I BEZBJEDNOSTI REGIONA, EVROPE I SVIJETA U CJELOSTI.
12. PROCES PUNE I ODGOVORNE IMPLEMENTACIJE NACIONALNIH I MEĐUNARODNIH DOKUMENATA IZ OBLASTI LJUDSKIH PRAVA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI PREDSTAVLJA SAVJESNO PREUZIMANJE OBAVEZA UTVRĐENIH AGENDOM EVROPSKIH INTEGRACIJA.
13. UNAPRJEĐENJE PITANJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI JEDNO JE OD AKTUELNIH PITANJA REFORME SEKTORA BEZBJEDNOSTI I ODBRANE, A PARLAMENTI U NAVEDENOM PROCESU IMAJU VEOMA VAŽNU ULOGU.
14. FORUM JE REZULTIRAO DISKUSIJAMA U KOJIMA JE PREPOZNATA VAŽNOST EFIKASNOG KORIŠĆENJA LJUDSKIH KAPACITETA ZA EFEKTIVNIJI ODGOVOR NA KRIZNE I POSTKRIZNE SITUACIJE.
15. DRŽAVE UČESNICE FORUMA SU SAGLASNE DA DRUŠTVENA STABILNOST PREDSTAVLJA PREDUSLOV EKONOMSKOG RAZVOJA A DA NJEN TEMELJ U ZNAČAJNOM ČINE PRIMJENA POLITIKE JEDNAKIH MOGUĆNOSTI, DRUŠTVENE PRAVDE I SOLIDARNOSTI.
16. UVAŽAVAJUĆI ČINJENICU DA JE 10. CETINJSKI PARLAMENTARNI FORUM NA TEMU "ŽENE, MIR I BEZBJEDNOST – DESET GODINA OD DONOŠENJA REZOLUCIJE 1325 SAVJETA BEZBJEDNOSTI UN", ODRŽAN 21. JUNA 2010. GODINE NA CETINJU.

17. POZDRAVLJENA JE ČINJENICA DA DRŽAVE KROZ MIR I STABILNOST ZNAČAJNO DOPRINOSE IZGRADNJI, JAČANJU I OČUVANJU UKUPNOG BEZBJEDNOSNOG AMBIJENTA TE JAČANJU SOPSTVENIH KAPACIJETA ZA ODBRANU, KAO I DA ZDRUŽENO DJELUJU SA DRUGIM DRŽAVAMA NA KOJI NAČIN DOPRINOSE JAČANJU NACIONALNE, REGIONALNE I GLOBALNE BEZBJEDNOSTI U REGIONU I SVIJETU.